

Jedině Neapol

Co mě naučila má italská tchyně

O JÍDLE
A RODINĚ

Mladá fronta

Katherine Wilsonová

Katherine Wilsonová

JEDINĚ NEAPOL

Co mě naučila má italská tchyně
o jídle a rodině

Jedine

Katherine Wilsonová

Napoli

**Co mě naučila
má italská tchyně
o jídle a rodině**

Mladá fronta

Přeložila Jana Montorio Doležalová

Copyright © 2016 by Katherine Wilson

First published in the United States in 2016 by Random House.

First published in Great Britain in 2016 by Fleet.

Translation © Jana Montorio Doležalová, 2017

*Mým rodičům Edwardovi a Bonnie Wilsonovým
a mé sestře Anně*

Úvod

Na skaliskách poblíž Neapole posedávaly podle řeckých bájí Sirény s nádhernými vlnitými vlasy a písněmi vábily k pobřeží námořníky. Svými hlasy lákaly lodě do nebezpečí – ke ztroskotání a ke smrti. Nikdo, kdo je uslyšel, nevyvázl živý.

Odyssea to děsně štválo. Ten zpěv musel být krásnější než cokoli jiného na světě. Umanul si, že bude jedinou lidskou bytostí, která si ho poslechne a přežije, aby o něm mohla vyprávět. Se směsí pýchy, zvědavosti a lsti sestrojil plán. Své posádce poručil, aby si zacpala uši, a sám se nechal připoutat ke stěžni. Když jeho loď proplouvala kolem Sirén, křičel na své muže, aby ho odvázali, aby změnili kurz a zamířili ke břehu. Neposlechli ho, a tak Odysseus přežil.

Odysseus byl poté určitě rád, že ho posádka se zacpanýma ušima neposlechla a zachránila ho. Vsadila bych se ale, že se tam chtěl vrátit.

Nejen proto, aby znovu viděl a slyšel Sirény, ale aby zase vkročil do té kouzelné země, která se rozkládala pod sopkou a říkalo se jí Neapolis, Nové město.

To bylo dávno předtím, než tam vymysleli pizzu.

Já jsem do Neapole nedorazila připoutaná ke stěžni. Přiletěla jsem nacpaným letadlem z Washingtonu D. C. na podzim roku 1996. Žádné Sirény tam sice nebyly, ale i tak mě tohle město uchvátilo a docela proměnilo. Byla jsem zvědavá vysokoškolačka a měla jsem tolik chutí, že jsem nevěděla, co si s nimi mám počít.

Goethe řekl: „Vidět Neapol a zemřít.“ Viděla jsem Neapol a začala jsem žít.

'A pizza

Když Salvatore přífrčel na naše první rande ve svém červeném fiátku, měl více než dvacetiminutové zpoždění. Jeho auto se podobalo malé plechovce a chrčelo jakoby z posledních sil. Samým vyčerpáním vyfouklo dým, z kterého jsem se rozkašlala. Salvatore mi s úsměvem od ucha k uchu dvakrát krátce zatroubil na pozdrav.

Tohle je naše první schůzka a on má dvacet minut zpoždění. *Co to je?*

Měla jsem zrovna po promoci a do Neapole jsem přijela pár dní předtím na tříměsíční pracovní stáž na americkém konzulátu. Stála jsem před kolejí, na které jsem si pronajala pokoj, v modrém sáčku do pasu a v černých kalhotách.

Moje stáž nebyla ani tak kariérním postupem, jako spíš zkouškou dospělosti – členové mé rodiny prožili během univerzity či po ní „zkušenost v zahraničí“. Velká alba s koženými deskami v podkroví

u rodičů ve Washingtonu ukazují mého nóbl a usměvavého otce v Bordeaux v roce 1961 a mou matku celou v semiši v Boloni v roce 1966. Oba se naučili cizí řeči a mládí si užili naplno. Když přišla řada na mě, přemýšlela jsem, kam bych mohla jet.

Neapol nebyla zrovna logickou destinací. Itálii jsem navštívila o prázdninách jako dítě a tomuhle městu jsme se záměrně vyhnuli. Co nejrychleji jsme ho projeli na cestě k Pompejím a k Vesuvu. Slyšeli jsme, že je špinavé a nebezpečné. Můj dědeček, jehož rodiče pocházeli z Kalábrie, říkával, že Neapolitáni jsou schopní obrát vás o ponožky, aniž by vám zuli boty.

„Měla bys jet do Toskánska,“ radili mi rodinní přátelé. „Viděla jsi už Sienu? A Florencii?“

Poklidná nádhera Toskánska by byla pro dívku z vyšší vrstvy, jako jsem byla já, přímo dokonalá. Bylo to pro mě očividně vhodné a já jsem byla v děláním vhodného vždycky velmi dobrá. Dětství jsem strávila tím, že jsem excelovala na soukromých školách, a na vysoké jsem měla nárok na titul v Překračování očekávání či v oboru Jak udělat maminku a tatínka pyšnými. Nastal čas na změnu.

Americký konzul v Neapoli byl kamarád mých rodičů už od vysoké, kde spolu studovali mezinárodní vztahy. Na jaře předchozího roku jsem vedle něj seděla na charitativní večeři ve Washingtonu a tehdy se mě zeptal, jestli bych na svou zahraniční zkušenou nechtěla jet do Neapole. Mohl by mi prý zařídit neplacenou stáž na konzulátu, kdy bych měla zájem.

Neapol?

Hned se mi vybavily ukradené ponožky a peněženky, mafie a korupce. Pak taky pizza. Celkem mě to lákalo.

Tenhle nápad jsem přednesla všem, kteří se mě ptali, co budu dělat po promoci. „Přemyslím, že pojedu do Neapole,“ odpovídala jsem jim. Vzápětí na mě všichni vrhli takový ten pohled. Ten *varovný*, při

kterém vytřeštili oči a vyhrkli: „Tam je špína!“, „Tam je nebezpečno!“, nebo dokonce: „Tam nepoznáš, kdo je hodný a kdo zlý! Všichni vypadají stejně!“

Aha, pomyslela jsem si. To zní fantasticky.

Dneska vím, že Neapol je jako New York – buď ji milujete, nebo nenávidíte. A nemá smysl se o tom dohadovat. Kdo ji nenávidí, názor nezmění. Neapol je opředená chaotickou, vibrující energií, která vás donutí hodit všechno za hlavu a poddat se jí. Pokud se jí budete bránit, budete ji odsuzovat, nebo se před ní budete dokonce schovávat, tak to můžete rovnou odjet ještě dřív, než vám tu peněženku někdo vůbec šlohne.

Mně našťestí peněženku nikdo nešlohl, když jsem čekala na tohohle Salvatora, který otevřel skřípající dveře od auta a vystoupil, aby se mi představil. *Dvacet minut*, to jako vážně?

Právě jeho matka, Raffaella Avalloneová, mi sehnala pokoj na koleji. Poté co jsem s konzulem probrala podrobnosti své stáže, zeptala jsem se ho, jestli by mi pomohl s ubytováním. Okamžitě tím pověřil svou manželku, italskou *signoru*, která se pohybovala nejen v diplomatických kruzích, ale i v neapolské společnosti. Raffaellu Avalloneovou znala jako organizátorku benefičních obědů, charitativních plesů a turnajů v bridži. A navíc má Raffaella dvě děti ve věku téhle mladé Američanky!

Tak se tedy Raffaella dozvěděla o tom, že jistá dívka potřebuje *sistemazione*, bydlení. A kdyby to vyprávěla ona, nejspíš by použila výraz *mi sono mossa subito*. Hned jsem se do toho dala. Našla mi ubytování a svému synovi Salvatoreovi nařídila, aby té jisté Američance zavolal a setkal se s ní. „Salvo?“ řekla mu. „Vezmi ji ven. Chudák holka tady nikoho nezná. A ne abys měl zpoždění, prosím tě.“

Den nato mi Salvatore skutečně zavolal. Telefonní hovor pro mě byla velká výzva, jelikož italsky jsem uměla pouhé základy

a dokázala jsem říct jen fráze jako „Mám hlad“ a „Jsem Američanka“. Přestože jsem většinou z toho, co na mě chrlil, nerozuměla, jeho smích mi připadal naprosto rozkošný. Navíc jsem v Neapoli neznala živou duši. Večer předtím jsem šla na večeři s dvěma sedmnáctiletými kluky, které jsem potkala v autobuse. Chtěla jsem být totiž *in compagnia*. Proto mě potěšilo, že tenhle Salvatore, pokud jsem to dobře pochopila, mě příští večer vyzvedne. Řekla jsem si, že přinejhorším si procvičím italštinu.

„Nevypadáš jako Američanka!“ spustil, tedy alespoň jsem měla ten dojem, jakmile se představil. No, on taky nevypadal zrovna jako typický Neapolitán. Byl vysoký, žádný svalovec, spíš vytáhlý a vzpřímený, s drobným hrudníkem, který přecházel do mírného břicha, které mu přepadalo přes knoflík u džinsů. Byl opálený, měl plné rty a velký římský nos. Na sobě měl tričko s nápisem MIAMI! v bublinkovém písmu.

Čekala jsem nějaké to „Moc mě těší, promiň, že mám zpoždění“, ale žádná omluva nebo zdvořilosti nepřišly, žádné „Co bys chtěla podniknout?“ Nicméně se znovu ozval ten jeho příjemný smích. Začínal s nádechem na poměrně vysokém tónu a pak klesal po stupnici zpátky k tónu jeho normálního hlasu. Doprovázel ho úsměv odhalující dvě řady perfektních bílých zubů.

Otevřel mi dveře pro spolujezdce, a jak jsem si sedala, sedadlo pod mnou hlasitě zavržalo. Na své auto vypadal Salvatore příliš velký – černé vlasy se mu statickou elektřinou lepily ke stropu. Všimla jsem si, že nehty jeho prstů na volantu připomínají dokonalé oválky, které nemohl upravit nikdo jiný než manikérka. Byl to kluk, ještě ne docela muž, který očividně dobře jedl a dobře si žil.

Jeho styl řízení nevyžadoval nutně pohled upřený na silnici. Díval se mi do očí a svou příšernou angličtinou bez omluvy prznil slovesné tvary. Kde bere triadvacetiletý kluk takové sebevědomí? Vedle něj jsem si připadala infantilní, pasivní a tichá. Zkus říct něco italsky!

nutila jsem se v duchu. Třeba: Kam to jedeme? Přece nemůžeš mít nad touhle situací *nulovou* kontrolu!

„*Dove andiamo?*“

„Ke mně domů. Amerika! Amerika! *Petrol-dollar!*“ Americké ropné dolary? Snad si nemyslí, že jsem zbohatla na ropě? Dneska vím, že díky seriálu *Dallas* si spousta Italů myslí, že Američané, kteří mají peníze, jsou bohatí díky texaské ropě. Tehdy toho prvního večera v autě jsem ale netušila, proč to neustále opakuje. Jen jsem si všimla, že to opakuje často a rád. Pořád dokola.

A pak zase ten jeho smích.

„U mě doma“ neznamenalo pro třiatřicetiletého Neapolitána pokoj na koleji ani garsonku pronajatou napůl se spolubydlícím, nýbrž byt jeho *rodiců*. Předpokládala jsem, že si zajedeme do pizzerie nebo že mě Salvatore provede po městě, jenže místo toho mě vzal k své mamíně a papínovi.

Avalloneovi bydleli v Posillipu, nejhezčí rezidenční čtvrti Neapole, nedaleko od mé koleje. Staří Řekové ji pojmenovali Pausilypon, což znamená něco jako „oddech od námahy“. Rozkládá se na kopci, který se jako ostroh vypíná nad Neapolským zálivem. Po tisíce let, předtím než se tahle oblast stala součástí města, sem jezdili zámožní Neapolitáni do letních sídel, kterými je poseté celé pobřeží. Cestou nahoru po klikaté Via Posillipo je možné vidět kamenné ukazatele k vilám Elena, Emma a Margherita. Z nich vedou schůdky do pobřežního městečka Marechiaro – „jasné moře“.

Přestože Neapol je jedním z nejhustěji obydlených měst v Evropě, Posillipo je vzdušná a poklidná čtvrť. Dům Avalloneových stojí naproti vstupu do terasovitého parku Virgiliano, odkud je výhled na zářivé modré moře, na ostrovy Capri, Ischia a Procida i na Amalfitánské pobřeží. Ve dne je slyšet křik racků, večer občas zavrčí motorka nebo v dálce na pláži zapraská ohňostroj.

Ty si myslíš, že jsi z Posillipo je neapolský výraz, kterým se dává člověku najevo, že je arogantní blb a že se má laskavě přestat vyvyšovat.

Palazzo Avalloneových, které Salvatoreův otec postavil v šedesátých letech, stálo kus od pobřeží. Bylo v něm dvanáct bytů, z nichž devět patřilo rodině. Silné zemětřesení v roce 1980 budova přečkala beze škody (ačkoli Salvatore mi později řekl, že si pamatuje, jak musel přerušit sledování fotbalového zápasu v televizi a utíkat dolů po schodišti, které se kolébalo a vzdouvalo jako vlny). Dům byl majetkem rodiny, stál na pevných základech na krásném a mírumilovném místě.

Vjeli jsme do bludiště podzemních garáží, kde mě překvapilo, kolik aut zaparkovaných ve všemožných úhlech se do tak malého prostoru vejde. Stála tam těsně proti sobě, jedno zpětné zrcátko přitisknuté na druhé, nárazník na nárazník. Nechápala jsem to – vždyť venku bylo všude volno! („Cože?“ zareagoval Salvatore, když jsem se ho na to později zeptala. „U vás se snad auta nekradou?“)

Jediným rychlým a zkušeným manévrem zaparkoval svůj fiátek mezi další dvě auta a odvedl mě k výtahu. Místo mořského vzduchu to tam bylo cítit plísní, zatuchlinou a výfukovými plyny.

Ve stísněném výtahu, který nás vyvezl do třetího, nejvyššího patra, jsme mlčeli. Když Salvatore otevřel masivním stříbrným klíčem dveře do jejich bytu, postrčil mě dovnitř. „*Vieni, vieni*,“ vyzval mě a odhodil klíče na lenošku jako z osmnáctého století u vstupu do obývacího pokoje. Z předsíně jsem nahlédla do setmělého elegantního *salone*, kde jsem rozpoznala zlaté sošky andělíčků a záhyby těžkého hedvábí. Na podstavcích tam stály terakotové vázy. („Jo, ty jsou z Pompejí,“ vysvětlil mi pak Salvatore – při znovuzrození Pompejí před téměř tři sta lety došlo k hromadnému rabování.)

Byla jsem zvědavá, co přijde dál.

„*Maaaammaaaa!*“ zavolal. Zvučný tenor, který se mi v autě zdál okouzující, zazněl při volání matky nepříjemně pronikavě a nosově.

Ze setkání s jeho rodiči jsem začínala mít strach. Vždyť i člověku v mém věku rozumím špatně a nedokážu s ním pořádně mluvit italsky. Poslední, o co stojím, je nucená konverzace s nějakou impozantní, bohatou Neapolitánkou, která je ke svému synovi určitě přehnaně ochranná. Navíc bude na svém vlastním území! A k tomu všemu jsem měla příšerný hlad.

„*Maaaammaaaa! È pronto?*“ (Je večeře hotová? To ani neřekne, že ta americká holka už je tady?) Nejdřív se ozvalo šoupání papučí a nato k nám přišel muž, kterého jsem odhadla na Salvatorova otce. Bylo mu kolem sedmdesáti a nevypadal vůbec jako strašlivý patriarcha, spíš jako laskavý džentlmen v tmavém svetru a příliš navoněný kolínskou. Potřásli jsme si rukama a on se mi představil jako Nino. Díky své třicetileté praxi ve vedení luxusního rodinného hotelu mluvil trochu anglicky.

„*Salvató, è pronto 'a magnà?*“ Neapolským dialektem se svého syna zeptal, jestli je večeře už hotová, a vzal ho za paži. Očividně měl hlad jako my všichni.

Zavedli mě do kuchyně, kde Raffaella právě pokládala telefon a přitom vytahovala z trouby domácí pizzu a podpatkem zavírala lednici. Byla samý pohyb, samá akce a zároveň neuvěřitelně půvabná. Nebyla vůbec tlustá, těžkopádná ani zrovna nemíchala omáčku k těstovinám. Byla úchvatná.

Měřila asi sto šedesát centimetrů, byla v nejlepší kondici, na nohou měla kozačky s vysokými podpatky a na sobě růžovou jednoduchou košili. Bílé úzké džíny měla stažené koženým opaskem posetým štrasovými kameny. Byla i dokonale nalíčená: kontura na rtech nenápadně splývala s leskem, linka na oči se přirozeně ztrácela v uhlově šedých stínech. Měla krátké blond vlasy zesvětlené odborníkem. Přes všechno ten lesk a výrazný make-up nepůsobila vůbec lacině, ale úžasně stylově. V modrém sáčku a volných kalhotách jsem si najednou

připadala široká a neohrabaná. Moje matka můj outfit nazvala v prostorné zkušební kabince ve Washingtonu „zeštíhlujícím“, já jsem se ovšem vedle téhle šestapadesátileté kočky v bílých džínách jako zeštíhlená zrovna moc necítila. Spíš jako zamlklý americký pašik.

„*Ciao, tesoro!* Posad' se, zlato. Doufám, že máš ráda neapolskou pizu! Nino, přísuň si židli.“

Jak se Raffaella pohnula, kromě pečeného těsta a bazalky zavoněl v místnosti i parfém značky Chanel. Jejich *salone* byl možná honosný, zato kuchyň miniaturní. Napravo stál obdélníkový stůl s laminátovou deskou vsazený do zdi pokryté kachličky, ke kterému se vešly nanejvýš čtyři osoby. Nalevo pak sporák, trouba, dřez a kousek (velmi malý) pracovní plochy. Pokud u stolu jedlo víc než dva lidi, k lednici v zadní části kuchyně nebylo prakticky možné se dostat. Proč si rodina, která má očividně dost peněz, nepostaví větší kuchyň? To mi prostě nešlo do hlavy.

Jak vyšlo později najevo, v obývacím pokoji byl i jídelní kout, kde Avalloneovi jedli, když měli hosty. Kuchyň byla určená pro vaření a jídlo *in famiglia*. Koneckonců do členů vlastní rodiny můžete strkat a vrážet, jak se vám zlíbí. A nahýbat se přes ně, šlapat jim na nohy, krmit je a nechat se jimi krmit. K tomu, abyste byli s lidmi, které máte rádi, moc prostoru nepotřebujete.

Pro Raffaellu nezbylo u stolu místo, ale ona si sednout ani nechtěla. Věnovala se zároveň nejméně dalším osmi činnostem, mezi které patřila i starost o to, aby se Američanka cítila jako doma. O něco později přišla i Salvatorova sestra Benedetta, vmáčkla se mezi nás a představila se mi. Bylo jí šestadvacet (čili byla o tři roky starší než její bratr) a měla až děsivě tyrkysové oči, orámované brýlemi od Armaniho. Světle hnědými, dlouhými a hedvábně rovnými vlasy pohazovala jako nejobdivovanější holky ze střední školy. Na sobě měla kupodivu (bylo sotva osm večer) pyžamo s růžovými a bílými medvídky, kteří drželi

v náručí balonky, a s kanýrkem u krku. *Mi piace stare comoda*, vysvětlila mi později. Doma se oblékám pohodlně. Její bratr byl v pohodlném tričku a džínách a ona v pohodlném pyžamu. Jenom jejich matka obětovala chvíli na to, aby se upravila.

„*Benedetta lavora, capito? Ha iniziato a lavorare in banca*,“ prozradil mi Nino s nadzdvíženým obočím a širokým úsměvem. Viditelně byl na svou dceru velmi pyšný a několikrát zopakoval, že Benedetta pracuje už v šestadvaceti. Pracuje v bance! Už! Odvodila jsem si, že na Neapol je to hodně brzy. Benedetta dostudovala s výbornými známkami a v rekordním čase získala místo v neapolské pobočce Banca di Roma, kde radila klientům ohledně investic. Dostala *contratto a tempo indeterminato* – smlouvu na dobu neurčitou, což znamená, že ji nemůžou nikdy propustit a v pětapadesáti může odejít do důchodu. Život jedna báseň: Benedetta s touhle prací vyhrála jackpot a na příští léto plánovala svatbu.

„*Matrimonio! Matrimonio!* Svatba, rozumíš?“ Nino byl přímo u vytržení. Sem tam jsem prohodila „*Veramente?*“ (Opravdu?) a „*Mamma mia!*“, abych prokázala svůj obdiv. Takže tenhle nagelovaný, super sebevědomý, hnědooký Salvatore je mladší bratr zázračného dítěte s tyrkysovými očima. To musí být opruz.

Raffaella mezitím říkala *così* o *multa* a přitom polévala horkou pizzu olivovým olejem. Kdo prý dostal tu pokutu za parkování za 50 000 lir a kdo ji skočí druhý den zaplatit na poštu? Kdybych tehdy věděla, že *multa* znamená pokuta a že Salvatore tvrdí, že to úterý na konci června nikde *poblíž* Via Toledo nebyl, kdežto Benedetta namítá, že její bratr je z celé rodiny jediný, kdo opakovaně parkuje jako *hovo*, pravděpodobně bych to svoje *veramente* a *mamma mia* přestala opakovat v tak pravidelných intervalech.

„Já? To je vyloučeno.“ Raffaella, kterou Benedetta právě obvinila, na okamžik ztuhla s vařící pizzou nad Ninovou hlavou. Na mě jako by se

úplně zapomnělo. Salva se dohadoval se svou sestrou, Nino se rozhlížel, zvědavý, kdy už se konečně objeví jeho pizza, a Raffaella nahlas vzpomínala, kde všude v to úterý na konci června byla. Prostě spolu řešili obyčejné každodenní rodinné starosti.

Nakonec Raffaella položila první plátek pizzy na talíř a podala mi ho přes hlavu svého manžela. V té chvíli se na mě podíval Salvatore, vlastně poprvé od našeho příchodu do bytu.

Jaký je tahle holka typ? Jak bude tu pizzu jíst?

Okamžitě jsem pochopila, že pro všechny u stolu je důležité, co na Raffaellinu pizzu řeknu. Byla ještě horká, mazlavá a silná – rukama bych ji jíst nedokázala. Vzala jsem si proto nůž a vidličku a pizzu ochutnala. Naprosto objektivně musím uznat, že to byla nejlepší pizza, kterou jsem kdy jedla. Jenže k tomu, abych jim vysekla poklonu, mi chyběla slovní zásoba. Takže jsem vykořtala něco jako: „Pizza skvělá ano děkuji mockrát Salvatore rodina rajče pizza.“

Nato se ozval zase ten smích.

A já jsem se taky smála. Byla to směšně vynikající pizza.

Tohle byla jen první z mnoha dalších večeří toho roku, u kterých se moje ochutnávka stala hotovým představením. Hlučné hlasy se vždycky ztišily, zavládlo ticho a všechny oči se upřely na mě a na to, jak se pouštím do jídla. Kdykoli jsem si namotávala špagety na vidličku nebo jsem ukrojila nožem kousek těsta, cítila jsem obrovský tlak. (Neupadne mi kousek? Trefím se do pusy? Mám nejdřív dožvýkat, nebo mám ihned vychvalovat?) A všichni přítomní se v duchu ptali: „Co ta holka ze světové supermocnosti řekne na *tohle*?“ Vždycky jsem je potěšila. *Mamma mia!* Fenomenální! *Buonissimo!* Nic podobného jsem nikdy nejedla!

Pak jsem udělala pěkný trapas, *brutta figura*, jak se říká italsky. Začala jsem jíst kůrku ještě předtím, než jsem dojedla zbytek. Salvatore vstal, obešel stůl k místu, kde jsem seděla vklíněná mezi Nina

a Benedettu, sklonil se ke mně a nakrájel mi měkkou část pizzy na malé čtverečky. Jeho krásně upravené ruce voněly kolínskou. Celou dobu ze mě nespustil oči. Byl tak blízko!

„Nejdřív musíš sníst tyhle kousky,“ vysvětloval mi, „a ne kůrku! Kůrku vždycky až naposled!“ Mluvil dál, ale příliš rychle na to, abych mu rozuměla. Pochopila jsem jen, že mu záleží na tom, jak tu pizzu sním. Naprosto neschopná jsem sice nebyla, ale on mi prostě potřeboval ukázat, jak na to.

Pizzu jsem zvládla dojíst, aniž by mi něco upadlo nebo aniž bych se ztrapnila ještě víc. Jen mi do klína spadlo pár drobků, protože papírový ubrousek jsem svírala zmačkaný ve zpoceně dlaní. Raffaella se otočila od dřezu a stoupla si nade mě. Mlčela, nehnutě... a zírala mi do klína. Než jsem se nadála, vrhla se mi oběma rukama – smaragdový prsten, dokonalá manikúra – mezi nohy. Co se to sakra děje?

„*Briciole, briciole*,“ vysvětlila. Italský výraz pro drobky do smrti nezapomenu, *brí-čo-le*. Nebyla v tom ani špetka zlosti, prostě jen povinnost, kterou bylo třeba vykonat dřív, než se drobky roznesou po celém bytě. Proč by měl být problém, že se nacházejí zrovna u mých intimních partií?

Pak se Raffaella dala do zpěvu písničky o pizze s rajčaty – jakési „*Funiculi, funicula*“ – a přitom vrtěla boky. *Conosci questa? Znáš tuhle?* zeptala se. Měla hluboký, plný hlas a uměla zpívat velmi hlasitě. Ostatní si dál povídali, hlavně o praktických záležitostech. Každodenní život téhle rodiny propojovalo mnoho vyřizování, od zaplacení pokuty po otázku, kdy přijde ten instalatér, aby konečně opravil protékající záchod? Nemohla jsem uvěřit, že hned ve vedlejším pokoji stojí nesmírně cenné umělecké předměty a vázy z Pompejí. Případala jsem si jako v italsko-americké kuchyni v Jersey City.

Nevěděla jsem ani, jestli se mi tenhle Salvatore líbí, a většinu z toho, co se kolem mě říkalo, jsem nerozuměla, ale tak nějak přirozeně, bez

obřadu, iniciačních rituálů či souvislé slovní komunikace, jsem cítila, že do téhle rodiny zapadám. Aniž bych chápala důvod, připadala jsem si tady doma.

Ministerstvo
zahraničních věcí

Americký konzulát v Neapoli sídlí ve velké bílé budově na nábřeží Mergellina, v přístavu, ze kterého vyplouvají motorové čluny na ostrovy Capri a Ischia. Úřad je obehnaný palmami a střeží ho několik vojenských vozidel, z nichž dávají usměvaví italští vojáci se samopaly pozor na teroristy. V roce 1996 vítaly návštěvníky na americké půdě obrovská vlajka Spojených států a fotografie příliš růžového prezidenta Clintona.

Moje práce na konzulátu byla takřikajíc víc než v pohodě. Věnovala jsem se zahraničním vztahům, přičemž na konci devadesátých let našťěstí nepanovalo mezi Spojenými státy a jižní Itálií žádné napětí. Navíc na konzulátu jsem byla jediná stážistka, a k tomu ještě neplacená. Mými spolupracovníky byli jednak místní Italové s onou báječnou, nikdy nekončící smlouvou a jednak zaměstnanci amerického ministerstva zahraničních věcí, kteří si nadšeně užívali misi v Neapoli,

kde si mohli odpočinout ještě předtím, než je vyšlou do Dárfúru. Do kanceláře jsem chodila obvykle kolem půl desáté a první pauza na cappuccino byla kolem čtvrt na jedenáct.

„Chystáš se na zkoušky pro diplomaty?“ ptali se mě často Američané na konzulátu. Popravdě jsem neměla tušení, čemu se chci v životě věnovat. Oba moji rodiče vystudovali mezinárodní vztahy, takže mě napadlo, že by mě diplomacie mohla bavit (v nejhorším případě jsem se viděla jako velvyslankyně v nějaké tropické zemičce, kde bych pro své zaměstnance organizovala zábavné večere.) Jenže ani ekonomie ani politika mě nelákaly. Nejvíc jsem milovala divadlo. Během dospívání jsem studovala herectví v nejvýznamnějších divadelních školách ve Washingtonu a brala jsem soukromé hodiny zpěvu s uznávanými klasickými hudebníky. Zúčastnila jsem se každé soutěže v monologu, přednesu či zpěvu v celém okresu. Na vysoké jsem hrála hlavní roli téměř ve třiceti hrách. Pročesala jsem každou nástěnku s vyhlášenými konkurzy, balila svačiny na přestávky mezi nacvičováním her a domácí úkoly jsem dělala během technických zkoušek.

Na jevišti jsem se prostě cítila nejlíp.

Jenže podle mých rodičů není herectví skutečné zaměstnání. Je to skvělý koníček, ale musím mít přece něco v záloze. Odpromovala jsem z kulturní antropologie, což mi v hledání vhodné profese zrovna moc nepomohlo – leda mě to ujistilo v tom, že mám otevřenou mysl a že je fascinující, jak porodní rituály inuitských žen odrážejí jejich složitou roli ve společnosti.

Stáž v Neapoli mi neměla odpovědět na moje otázky, ale poskytnout mi pauzu ještě předtím, než se vrátím do Států a konečně vymyslím, co se svým životem provedu.

Na konzulátu si mě vzala pod ochranné křídlo moje šéfka, báječná korpulentní Afroameričanka z Chicaga, která byla velmi chytrá,

vtipná, mluvila výborně italsky, a jak mi brzy došlo, žila nejlepší život, jaký jsem kdy poznala. Vedle přestávek na cappuccino obsahovaly naše dny také dvouhodinové obědy s italskými byznysmeny ve vynikajících rybích restauracích poblíž úřadu. Většinu času mluvila Cynthia a umlkala jen tehdy, když se pouštěla do talíře s *calamari fritti*, zatímco pohlední jihoitalští magnáti, již doufali v americkou podporu pro ten či který podnik, mlčky seděli a moc nevěděli, co si o téhle Tině Turnerové s hlasitým smíchem a o její společnosti, bílé boubelce, myslet.

Můj pracovní den končil o půl šesté, načež jsem se vydávala pěšky po klikatém pobřeží zpět do Posillipa. Hvízdání a pokřiky mužů na motorkách (v Neapoli pro samotnou krácející ženu nevyhnutelné) jsem přes chlupatá sluchátka, ve kterých mi hrála rocková hudba z počátku devadesátých let, neslyšela.

Na kolej jsem se vracela právě včas na večeři.

Istituto Denza byla chlapecká církevní škola s ubytováním, do které nechodilo mnoho katolických chlapců, kteří by si mohli ubytování zaplatit. Když jsem v září přijela do Neapole, nebydlel tam *žádný* katolický chlapec, jelikož škola začínala až v polovině října.

Kampus byl velmi příjemný, s borovicemi, olivovníky a buganviliemi a s nasvícenými sochami Madony u každé křižovatky cestiček. Aby to všechno barnabitě zvládli udržet – zeleň, fotbalové hřiště i budovy –, rozhodli se, že do Denzy přívou vysokoškolské studenty (pouze mladíky) z celé Itálie, kteří jim budou platit za ubytování a stravu. Jenže to nestačilo, takže chudáci řeholníci (*ahimè!* hrůzo hrůz!) byli nuceni přijmout i dámské „hosty“.

To mi ovšem nikdo nevysvětlil. Můj pokoj mi první den ukázala cupitající jeptiška v bílém pouze se slovy *buongiorno* a *prego* – tudy.

V pokoji byla postel, psací stůl a dvě okna vedoucí do tropické zahrady. Podle ticha jsem vydedukovala, že nikdo jiný se v budově nena-chází. Kde jsou ostatní ubytovaní studenti? zajímalo mě. Na kolikátou je naplánovaná uvítací seznamovací párty na počest nové Američanky? Jo, a mají tu nějaká ramínka navíc?

„*Per cena*,“ vzpomněla si jeptiška na odchodu – *ohledně večeře*... načež vychrlila celou spoustu slov, kterým jsem nerozuměla. Když mluvila, sledovala jsem její revmatickou ruku ukazující doleva a pak doprava. Řekla snad: za třetí Madonou a přímo na druhém fotbalovém hřišti?

„*Grazie*,“ usmála jsem se. „*Grazie tante*.“

A když byl čas na večeři, šla jsem prostě podle vůně.

Mensa neboli jídelna kampusu byla od mé budovy vzdálená dob-
rých deset minut pěšky. Kromě ještěrek přebíhajících přes cestu a ko-
márů, kteří mě bodali do lýtek, jsem cestou nepotkala ani živáčka. Nedaleké vyzvánění zvonu jsem si přebrala jako *večeře je na stole*.

Konečně jsem našla *mensu* (ne, místnost s tak božskou vůní opravdu nemá nic společného s americkou *kafetérií*): obrovský sál s mramo-
rem na stěnách i na podlaze, s křišťálovými lustry a s mnoha prázd-
nými stoly pro šest strážníků. Nebyla tam žádná fronta, tak jsem si
vzala ták a dívala jsem se, jak mi jeptiška v zástěře nabírá těstoviny
s orestovaným lilkem a rajčetem. Poté mi podala miniaturní karafu
červeného vína. *Buon appetito, signorina*.

Toho prvního večera v Denze byly v jídelně obsazené jen dva sto-
ly. U jednoho seděly čtyři jeptišky, které byly v institutu na návštěvě,
a u druhého tři mladí studenti. Všem na očích jsem chvíli nerozhodně
stála s tákem v rukou. Na otázku, kam patřím, určitě existovala správná
odpověď, jenže já jsem ji zrovna neznala.

Šla jsem ke klukům. (Už žádné rozdělování podle pohlaví! *A basta!*)
Jakmile jsem si ovšem sedla, věděla jsem, že jsem si vybrala špatně.

Nikdo ani nehlesl.

Asi minutu nato jsem zaslechla ženské hlasy, které se roznesly jídelnou. Když jsem se otočila, uviděla jsem vcházet tři mladé usměvavé ženy. Byly to sestry, všechny s dlouhými černými vlasy a mandlovýma očima. Sice v Denze nebydly, ale chodily tam na jídlo. Jejich rodiče žili v malém městě v Kalábrii, hned na špičce italské „boty“, odkud dívky odjely do Neapole studovat. V okamžiku, kdy prošly kolem mého stolu a pozdravily mě „Ciao“, věděla jsem, že Bůh existuje.

Maria Rosa ani Francesca (ani jejich mladší sestra Isabella, která jen s úsměvem příkyvovala a představovala tu mlčenlivou ze tří Grácií) nikdy předtím žádného cizince nepotkaly. Nikdy necestovaly dál než do Neapole a nikdy neochutnaly kečup. Měly na mě spoustu otázek: Co na konzulátu dělám? Vypadají všechny domy v Americe jako ty v *Dynastií*? Vyměňují americké ženy své manžely stejně často jako postavy v *Mladých a neklidných*?

A tak jsem svou lámanou italštinou vyprávěla o své domovině. Do konce se mi hodil i titul z kulturní antropologie, jelikož jsem dokázala říkat věci jako *Amerika, rozvod, velmi snadné!* a *Nemocnice, velmi drahé!* a *Příliš mnoho zbraní*. Mé nové přítelkyně se velice rády nechaly poučit a já jsem přestala být osamělá.

Sušenky Oreo

Jsem vysoká metr šedesát a v září 1996 jsem vážila sedmdesát kilo. Holky z Kalábrie si myslely, že to má na svědomí americká kuchyně, a Salvatore si zase myslel: Prostě ráda jí. Nikdo v Neapoli by tehdy neuhádl, že trpím poruchou příjmu potravy. Na to, aby se ze mě stala anorektička, jsem měla jídlo příliš ráda a zvracení jsem se zase štitila, takže co mi zbývalo? Záchvatovité přejídání: byla jsem schopná doslova se přežrat a pak se i několik dní postit, vyhýbat se jídlu nebo se živit jen řápkíky celeru. Vyšší společenská třída na východním pobřeží Spojených států, ve které jsem vyrostla, mě naučila, abych byla rozumná a držela své chutě na uzdě. Snažila jsem se. A pak jsem občas snědla tři balíčky sušenek Oreo na posezení.

Během prvních šesti týdnů v Neapoli jsem se přestala přejídat a shodila jsem deset kilo. Nedržela jsem žádnou dietu, naopak, ještě

nikdy mi nechutnalo tak jako tehdy. Částečně to prostě vyplynulo z praktického života v Itálii, zároveň v tom ovšem bylo něco hlubšího.

V Neapoli není něco jako záchvatovité přejídání možné. V neapolské kultuře je doba jídla posvátnou chvílí – jídlo se připravuje čerstvé a konzumuje se *in compagnia*. Především se nespěchá, a pokud se budete ke stolu hrnout nebo se budete tvářit nedočkavě, uslyšíte neapolské *statte cuietto* – hlavně klid. Jíte, až když sedíte v naprosté pohodě, nejlépe se sklenkou vína. Jíte, když je čas snídaně, oběda a večere, tečka. *Punto e basta*.

Po práci na konzulátu jsem se třeba stavila v kavárničce na espresso, ale i kdybych žebřala, nic pořádného k jídlu bych od nich nedostala. Jak by někdo mohl chtít jíst v půl šesté? Čerstvé sladké pečivo se nabízí pouze ráno a zákusky se podávají až po večeri. Jíst nepravidelně, tedy jíst mimo čas pravidelně vymezený jídlu, znamená jíst věci okoralé a staré. A to dělají jen blázniví turisté.

Všechno, co jsem jedla v Neapoli, bylo čerstvé a chutné. Po každém jídle jsem se cítila spokojeně a žádné umělé přísady mě nenutily, abych chtěla víc. Poprvé v životě jsem se mohla stejně jako celé město zvednout od stolu a nemyslet na svůj žaludek až do příštího jídla.

Jednou večer jsem se v Denze rozpovídala o amerických stravovacích zvyklostech a Maria Rosa se zatvářila posmutněle. Ve vaší zemi máte ten problém, řekla, že jíte *in un modo scombinato*. To znamená „neuspořádaně“ či „chaoticky“. Vyprávěla jsem jí o amerických vysokoškolácích, kteří si objednájí pizzu klidně i ve tři hodiny ráno, a z jejího pohledu – z čiré empatie v očích, jako má Sophia Lorenová! – mi bylo, jako bych se jí přiznávala k užívání heroinu.

Italský výraz pro „poruchu příjmu potravy“ je *disordine alimentare*, doslova „stravovací nepořádek“. Odhadla to naprosto přesně – pocházela jsem ze země nepořádných strážníků, kteří se stravovali extrémně nepořádně.

„*Non è vero?*“ Nemyslíš? pokračovala, zatímco jsem uvažovala nad svou diagnózou. „*Per esempio*, lidi v Americe jí za chůze. Ruce mají špinavé od mastných sendvičů a pak si ještě olizují prsty. Anebo si k večeři objednávají nudle v plastových krabičkách. A taky jedí u psacího stolu a přitom pracují, že ano? *Che tristezza!* (To je smutné, jaká škoda, co je to za ubohý život!) Prostě si neumějí pořádně zorganizovat jídlo.“

Moment, zrovna Italka bude hanit organizační schopnosti Američanů? Probudila se ve mně vlastenka.

„To není tak, že by to neuměli,“ pronesla jsem a snažila se zůstat klidná. „Někdy jedí dobře, třeba v restauraci, a někdy si prostě dají něco rychlého na zub, protože mají důležitější věci na práci.“

V italštině moje „něco rychlého na zub“ nejspíš vyznělo příliš doslova, a tudíž nesrozumitelně, a druhá, podstatnější myšlenka, že „mají důležitější věci na práci“, se setkala s udiveným tichem. Francesca našťástí změnila téma.

Nešlo ale jen o schopnost zorganizovat si jídlo. Italky v mém věku jako by na rozdíl ode mě *žily* ve svých tělech. Na nábřeží před konzulátem jsem je vídala svištět na motorkách. Bylo úplně normální, že jedna dívka zahákne svůj palec do kapsy jiné dívky, pohladí ji po vlasech a vůbec že se navzájem hodně a rády dotýkají. Když se chtěly společně někam přesunout, ležérně přehodily nohu přes *motorino* – klidně tři i čtyři na jednom maličkém skútru – a nesmlouvavě kličkovaly dopravní zácpou. Správně je vystihuje slovo *carnale*. Doslovný překlad *karnální* má ovšem hanlivý a sexuální význam, kdežto *carnale* v neapolské italštině znamená srdečný a přátelský.

Když se mi po deseti letech v Neapoli narodila dcera, tchán ji ne nazval *bellissima*, krásnou ani roztomilou. Použil přívlastek, který je v jižní Itálii víc než všechny komplimenty: nazval ji *carnale*. Od slova *carne*, maso či tělo – měkoučká k umazlení. Koneckonců jsme

v katolické zemi, a když se Bůh neboli Slovo stane člověkem, stane se tělem. *La parola* se stala *carne*. Jako protestantka jsem se zřejmě soustředila na ono slovo. Na velkou spoustu slov. Tělu jsem nevěnovala tolik pozornosti a přednost jsem dávala své mysli. Načež se moje tělo čas od času vzbouřilo a vyžádalo si tři balíčky sušenek Oreo.

Po první večeři u Salvatorovy rodiny jsem na odchodu dostala spoustu polibků na tváře, přičemž jsem pokaždé nastavila tu špatnou (nejdřív pravou! Pravá je první! opakovala jsem si celé týdny, než se z toho stal instinkt) a s Benedettou jsme do sebe trapně narazily nosy. (Benedettina aura „báječné starší sestry“ ještě roky poté způsobovala, že mi padaly věci z rukou, vrážela jsem do nábytku a pochybovala o výběru svých slov. Kdykoli jsem se ocitla v přítomnosti hedvábných vlasů a tyrkysových očí, věděla jsem, že nejlepší bude, když najdu pohovku a v tichosti si na ni sednu.) Salva mě odvezl na kolej a rozloučil se: „*Ci sentiamo*.“ Doslovný překlad by byl „Uslyšíme se“, ale ve skutečnosti to znamená spíš „Zavoláme si“.

Nicméně já jsem to tehdy pochopila jako „Zavolej mi“. A proto jsem se zeptala „Kdy?“ a Salvatore odpověděl „*Presto*.“ Brzy. To jsem vzala jako zítra. Takže zatímco on se loučil velmi nezávazným „Zavoláme si“, já jsem přijímala rozkaz „Zavolej mi zítra“. To mi ovšem vůbec nevadilo. Představa, že znovu uslyším jeho smích, se mi naopak zamlouvala. Nikdy předtím jsem nepoznala někoho tak *šťastného*. Ani nikoho, kdo by tak krásně voněl, když se nade mnou sehne, aby mi rozkrájel pizzu.

Druhý den jsem mu tedy brnkla. Mluvili jsme (poslouchali se? hihňali se?) asi pět minut. Říkal mi „*Pagnottella*“, což je neapolská houska z nadýchaného těsta (čemuž jsem nerozuměla), a škádlil mě „Ty ráda jíš, vidíš?“ (čemuž jsem rozuměla *moc* dobře). *Te piace*

mangiare. Narážel tím na mou baculatost, a to jsem toho kluka potkala jen jednou. *Mělo by mě to urazit*, přemýšlela jsem. Jenže kupodivu neurazilo. Zdálo se, že mu můj apetit připadá roztomilý, či dokonce přitažlivý. Na tom, že někdo rád jí a je to na něm vidět, není nic špatného.

Pak se zase zasmál a rozloučil se: „*Ci sentiamo*.“ A mě napadlo, že abych mu mohla zavolat druhý den, musím si koupit další telefonní kartu.

Nazítří jsem mu zavolala (byla jsem hodná holka, co plní rozkazy), ale telefon zvedla jeho sestra, která mi řekla, že Salvatore není doma. O mnoho let později mi prozradil, že tehdy jsem mu připadala jako ta nejzoufalejší holka na světě.

Může vztah, život rozhodnout jedno nedorozumění? Přestěhovala bych se na jiný kontinent a stala bych se italskou manželkou a matkou, kdybych tehdy správně pochopila význam věty *Ci sentiamo, Pagnottella?*

'O Sartù

Sartù di riso je neapolská specialita, kterou vymysleli kuchaři bourbonského krále Ferdinanda I. Neapolského na počátku devatenáctého století.

V Neapoli vládli po Řecích a Římanech Normané, Francouzi, rakouští Habsburkové... ať už vám vytane na mysli jakákoli říše či dynastie, můžete se vsadit, že někdy v minulosti vládla v Neapoli. Ještě v roce 1735 se Itálie skládala z městských států a bourbonský král Karel Cosi Španělský (byl zároveň Karel I., III., V. a VII. podle toho, o kterém z jeho království byla zrovna řeč) dobyl Sicilské i Neapolské království a spojil je pod svou korunou.

Neapol pod Bourbonem bylo to správné místo k žití. Jean-Jacques Rousseau v Paříži napsal: „Chtěli byste vědět, zda máte jiskru? Utíkejte, ne, lette do Neapole...“ a poslechněte si mistrovská díla neapolských

skladatelů v opeře San Carlo. Mozartův otec tam syna vzal v roce 1770 na světovou tour Wolfgang frčí! (Během svého výletu si také pořídili parádní šaty z hedvábí u neapolských krejčích.)

Insomma, když jste to zvládli tam, zvládli jste to kdekoli.

Král Ferdinand I. byl synem Karla. Technicky se jmenoval Ferdinando Antonio Pasquale Giovanni Nepomuceno Serafino Gennaro Benedetto. Ferdy miloval umění, hudbu a také rád jedl.

Do jeho paláce v samém středu Neapole povolal kuchaře přímo z Francie, sídla bourbonské dynastie. Měli pověst nejlepších kuchařů na světě. Těstoviny, ryby, pečená zelenina a promyšlené dorty se staraly o to, aby chodil Ferdinand I. spinkat s napapaným bříškem. Jednoho dne se král zeptal svého šéfkuchaře, kterého oslovoval *'o monsù* (odvozeno z francouzského *monsieur*), co bude k obědu. Jako první chod měla být rýže.

„Rýže?“ rozčilil se král Ferdinand. Rýže se připravuje nemocným! Dokonce i dnes existuje v Neapoli rčení *'O rriso d'o mese int'a 'o lietto stesa*: jez rýži a měsíc zůstaň v posteli. Rýže je pro Neapolitány obyčejné jídlo bez chuti, vhodné do nemocnice. Říkají jí také *sciaquapanza* neboli propláchnutí pajšlu.

„Prosím,“ trval na svém *monsù*. „Už bylo dost těstovin. Připravíme vám vynikající rýži! Přidáme máslo, sýr a...“

„Nuže dobrá. To jsem zvědavý, jestli dokážete připravit rýži, co mi bude *chutnat!*“

A tak se zrodilo neapolské *sartù di riso*. Patří do něj husté rajčatové *ragù*, kousky vejce, sýr, klobása, hrášek a drobné masové kuličky či salám. Všechno se zapeče v máslem omaštěném zapékacím kastrolu.

Král byl nadšený. Kdo by to byl řekl? I rýže může chutnat dobře a představovat slušný chod.

Byla sobota odpoledne a já jsem ho trávil v kuchyni u Avalloneových společně s Raffaellou, která vařila právě *sartù di riso*, což bylo

jedno z Ninových nejoblíbenějších jídel. Salvatore mě předtím vyzvedl na koleji – opět pozdě, opět usměvavý –, zanechal mě se svou matkou a šel se učit do svého pokoje. Studoval třetím rokem práva na Neapolské univerzitě. V Itálii je k získání titulu z práv zapotřebí bakalářského a magisterského stupně, takže po pěti nebo šesti letech (někdy i po více) „opakování“ zkoušek může promovaný magistr nastoupit jako koncipient v advokátní kanceláři a po osmnácti měsících složit advokátní zkoušky.

Salva se ve svém pokoji učil každý den od rána do večera a pravidelně po několika měsících dělal zkoušky. Žádné chození na přednášky, žádné srovnávání poznámek se spolužáky, žádné debatování s profesory. Musel se pouze učit nazpaměť právní texty, doma, v klučicím pokojíku s plyšáky a fotbalovými trofejemi z třetí třídy. (Pamatuju si, jak jsem mu později vyprávěla o diskuzních skupinkách na Princetону, v kterých jsou studenti motivováni k tomu, aby svému profesorovi sdělili vlastní názory k tématu. Salvatoreva reakce: Proč by mělo nějakého profesora zajímat, co si o tom *myslí* dvacetiletí?)

Předpokládala jsem, že až mě Salvatore vyzvedne, něco spolu podnikneme. Když mi krájel pizzu na kousičky, cítila jsem, že to mezi námi poněkud zajiskřilo. Večer předtím mi do telefonu neřekl pouhé *Ci sentiamo* (Uslyšíme se), ale *Ci vediamo* – Uvidíme se!

A pak jsem se ocitla v těsné kuchyňce s Raffaellou. Kdo pro ně vlastně jsem? Rozhodně ne Salvatoreva přítelkyně, jenže obyčejný host taky ne. Neozvalo se žádné „posad se v *salone*, dáš si mléko nebo cukr?“ ani „Salvatore, zlatíčko, pojď sem a bav se s tou slečnou“. Takhle se možná cítí nevěsty před domluveným sňatkem. Váš budoucí manžel je někde zaneprázdněný, tak vás zatím naučíme, jak má rád rýži. Byl by ale domluvený sňatek opravdu tak špatný, pokud bych se se svým snoubencem cítila stejně šťastná a naživu jako se Salvou? Vždyt bych mu ani *nemusela* vařit. Nebo snad ano?

Neuvědomila jsem si, že Raffaella mě nejen neposuzuje, ale ani nezaškoluje. Soustředila se na *sartù*, aby jím ukojila můj hlad, stejně jako hlad kohokoli jiného.

Tančila se skvělou choreografií: zároveň míchala *ragù*, smažila masové kuličky a restovala hrášek. Já jsem jen uhýbala a krčila se. Občas jsem stála za ní, občas vedle ní. Raffaella byla předtím v posilovně a na nohou měla tenisky a světle zelenou přiléhavou teplákovku. Jak to, že má po cvičení stále dokonalý make-up? „*Non sudo*,“ (Nepotím se), vysvětlila mi. Aha, tak to je výhoda. Okno v kuchyni bylo otevřené a dovnitř jím proudil mořský vzduch. Koukni na Vesuv! vybidla mě Raffaella. Když je větrno, jsou vidět města na jeho úpatí. Dokonce i obrysy jednotlivých domů. Vítr odežene veškerý opar i mlhu.

„*Vieni, assagia*.“ Pojď, ochutnej. Vtom se ke mně přiblížila její dřevěná vařečka přetéající omáčkou *ragù*. Volnou dlaní ji jistila zespo-du, kdyby z ní náhodou něco ukápl. Celou tu obrovskou lžící mi nacpala do úst, až jsem se málem udávila dřevem.

„*Com'è?*“ Jaké to je? Odpověděla jsem, že *buonissimo*, načež Raffaella stejnou vařečku ponořila zpátky do hrnce a pak z ní taky ochutnala.

„Hm.“

Požádala mě, abych pokrájela vařená vejce na čtvrtky, a sama rozložila smažené masové kuličky, prskající a syčící, na čerstvě vyžehlené utěrky. Moje italština se zlepšila natolik, abych se zvládla zeptat: „Kolik vajec? Kolik sýru? Kolik hrášku?“ Fajn, všechny formy tázacího příslovce „kolik“ jsem možná neřekla úplně správně, ale Raffaella mi rozuměla. Na odpověď mě objala jednou rukou kolem pasu a spiklenecky mi zašeptala: „*Più ci metti, più ci trovi!*“ – čím víc tam toho dáš, tím víc tam toho najdeš. Jinými slovy: Analytický, precizní a vyčíslovací mozek do mé kuchyně nepatří, děvenko.

(O mnoho let později, v kuchyni mé matky v Bethesdě ve státě Maryland, Raffaella vytřeštila oči na svazek odměrek, jako by šlo o nějaký

archeologický objev. „Tím se odměřují různé dávky,“ vysvětlila jsem jí. „Při vaření?“ užasla. Nato zavrtěla hlavou a zasmála se. „*Americani! Americani!*“ No ano, jsme úplně padlí na hlavu.)

„*Lella!*“ Ve dveřích kuchyně se objevil Nino a volal na svou ženu přezdívkou. Zuřil. Co provedla? divila jsem se. „*C'è una puzza terrificante!*“ Strašně to tady smrdí! Nino, jak jsem se dozvěděla později, měl extrémně citlivý čich. Vždycky trval na tom, aby jeho manželka při vaření zapnula větrání a zamezila tak rozšíření pachů do celého bytu.

„*Scusa, scusa!*“ Promiň! odpověděla Raffaella vesele a zapnula digestoř, která zahučela jako fén na vlasy. Nino, stále pobouřený, odešel.

Byl o čtrnáct let starší než Raffaella a po většinu jejich manželství řídil hotel, který vlastnil se svým bratrem. Jak mi pověděla Raffaella, odcházival brzy ráno a vracíval se pozdě v noci. A když už býval doma, alespoň o něj pečovala s úsměvem. Kvůli jakési ošklivé rodinné hádce, o které nikdo nemluvil, však Nina donutili odejít předčasně do důchodu a od té doby byl doma stále. Raffaella se starala o to, aby bylo při vaření zapnuté větrání, obsluhovala ho u stolu a jeho negativní komentáře ohledně toho, jak jsou těstoviny uvařené, přijímala s úsměvem nebo s mrknutím oka a větou: „Asi máš pravdu, Nino.“

Pěkně mě naštvál – vždyť ona mu připravuje jeho oblíbené jídlo, kristepane! Jenže vzápětí jsem si uvědomila, že do Raffaelliny kuchyně nepatří ani můj vztek na Nina.

„*Ketrin!*“ zakřičela na mě přes hluk digestoře (anglická výslovnost *a a th* ve jméně Katherine byla pro většinu Italů příliš velkým oříškem), „přidej do rýže trochu *ragù*, aby se nelepila...“ Musela jsem nad tím tedy mávnout rukou a soustředit se na rýži.

Z přípravy večere se stala lekce aerobiku a Raffaelle při míchání hustého *ragù* s rýží úplně naskočily bicepsy. Požádala mě, abych na stůl rozložila čerstvě vyprané prostírání (neuvěřitelně bílé), a pak

jsem měla do hrstí pobrat drobné masové kuličky (už si odpočinuly dost). Raffaella ke mně přisunula hrnec s rýží a *ragù*, a zatímco jsem kuličky opatrně vkládala dovnitř, ona vymazala zapékačí kastrol máslem.

Salvatore vyšel ze svého pokoje, a když uviděl, jak jeho mámě pomáhám přendat těžkou masu do kastrolu, usmál se, přišel ke mně a štípl mě do tváře.

„Pagnetella! Naučila ses, jak se vaří *sartù*? Později uděláme test. *Esame, esame! Princeton!*“ Náramně se bavil, ale já jsem se nesmála. Bylo mi vedro a měla jsem hlad. A opravdu jsem chtěla ochutnat to *sartù*.

Poprvé mi máma nasadila dietu, když jsem byla v mateřské školce. Doma o mně nikdy neřekli, že jsem tlustá. Ohledně své váhy jsem slychala spíš výrazy jako *robustní*, *těžká* a *boubelatá*. Jako dítě jsem nejspíš neměla víc než čtyři kila navíc, ale mojí matce to stačilo a sáhla po drastických opatřeních.

Bonnie Salangová Wilsonová se narodila v Princetonu v Západní Virginii za druhé světové války. Její otec byl presbyteriánský kněz, syn italských přistěhovalců, kteří přijeli do Ameriky z Kalábrie na počátku dvacátého století. Přestože mí praprarodiče byli hluboce věřící katolíci, poskytli svůj suterén presbyteriánské nedělní škole. Můj dědeček byl ještě kluk a nedělní škola mu připadala jako velká legrace. Protestanté byli tak přátelští! Po vysoké škole se zapsal do presbyteriánského semináře. Jeho rodičům nevadilo, že přestoupil na jinou víru. Stačilo jim, že alespoň jedno z jejich osmi dětí se stalo duchovním.

Máma byla dcerou jižanského italsko-amerického faráře a jako taková to neměla v padesátých letech snadné – od Bonnie se očekávalo,

že se bude chovat slušně, bude kultivovaná a především krásná. Kráska podle mé matky, italsky vyhlížející ženy s přirozenými křivkami, rozhodně nesmí mít problém s praskajícími švy. Krásná znamenalo hubená.

Bonnie Salangová přestala jíst snídani i oběd na začátku šedesátých let a od té doby tahle jídla vynechává. Nikdy nevážila víc než padesát pět kilogramů a dodnes vypadá jako Elizabeth Taylorová v nejlepších letech. Jednou mojí sestře a mně ukázala svou fotku, kterou otiskli v jednom místním plátku v Západní Virginii. Byla na ní při promoci, při svém proslovu nejlepší studentky posledního ročníku Fakulty zahraniční služby na Georgetownské univerzitě. Při pohledu na ten obrázek jsem nebyla pyšná na její úspěch. Byla jsem pyšná na to, jak byla pod šaty štíhlá.

Její „robustní“ dcera na ni prostě neměla.

Proto mě nepřekvapuje ani historka o tom, že když mi byly tři a máma mě pokárala za to, že se vrtám v nose a jím vlastní šušně, odpověděla jsem jí: „Proč, mami? Mají moc kalorií?“ Na základní škole jsem jako „pochoutku“ mívala k obědu jediný gumový vitamín ve tvaru některého člena rodiny Flintstoneových. Učitelům ve škole Svatého Patrika máma řekla, že při rozdávání krabiček mléka ve třídách nemají dávat Katherine plnotučné mléko, ale to odtučněné.

„Zlatííííčko,“ připomínala mi svým nosovým přízvukem, „ber si vždycky jenom to *modré!*“

„Mami, a proč to modré dostávám jenom já a všichni ostatní mají to červené?“

Rozumně mi to vysvětlila a já jsem to rozumně pochopila. Tolik kalorií navíc, k čemu? opakovala jsem důvěřivě. Kdykoli jsem v moři červené zmerčila modrou krabičku, byla jsem klidná. A pak jednoho dne moje nejlepší kamarádka v první třídě, Robin – hubená blondýnka, která pila plnotučné mléko až do střední školy, trvala na tom,

abych ochutnala z její červené krabičky. Můj svět byl rázem vzhůru nohama a nesmírně se mi rozšířily obzory.

První sousto křupavého, kouřícího *sartù* zapůsobilo na mé jednadvacetileté tělo stejně jako onen lok studeného plnotučného mléka v Biskupské denní škole svatého Patrika na podzim roku 1981. Moje tělesná přeměna se započala a nebylo cesty zpátky.

Prádlo

Jednoho sobotního rána na konci září jsem přišla na konzulát jako Santa Claus, s obrovským pytlem prádla hozeným na záda. Mávla jsem na pozdrav vojákům se samopaly, kývla jsem na Clintona a zběsile jsem se sháněla po Cynthii.

Z praní prádla se stalo hotové trápení. Pračku jsem neměla, ve městě nebyly žádné samoobslužné prádelny, a když jsem vzala své špinavé svršky do *lavanderia* (čistírny), pracovnice ode mě převzaly pytel, nakoukly dovnitř a zhrozily se: „*Ma c'è roba intima!*“ Je v tom intimní róba! Tedy aspoň tak jsem to pochopila.

Jaká intimní róba? Kde?

„Ty jsi odnesla podprsenky a kalhotky do čistírny?“ zděsila se i Cynthia. „Ach, zlato, to ne.“ Vysvětlila mi, že v Neapoli se spodního prádla – *roba intima*, která kromě podprsenek a kalhotek zahrnuje

i košilký a nátělníky – dotýká pouze a jedině jeho majitel. V tomhle jsou Italové velmi, velmi zdrženliví. A já se plahočím po městě s pytleš špinavých spodárů a strkám je lidem přímo pod nos! To je trapas!

„Co mám ale dělat, Cynthie? Přece svoje intimní róby nevezmu k Salvovi a neřeknu Raffaele, ať je strčí do pračky!“

Nenapadlo mě to, co by udělala každá žena v Neapoli: koupila by si prášek na praní a vyprala by si prádlo ručně v umyvadle. Jenže mě vychovala žena, která by své spodní prádlo nikdy *neřešila*. Zachovala by se jako správná farářova dcera z Jihu: vhodila by všechno do pračky a zapnula by ji na nejvyšší možnou teplotu.

A tak mi konzulka Spojených států dovolila, abych později toho dne přišla i se svým neskladným pytleš plným špinavého prádla k ní domů a použila její obří pračku (ten pytel byl ohromný, protože problém s praním jsem původně řešila samozřejmě nákupem *spousty* nového prádla). Nemohla jsem se dočkat, až skončí pracovní doba a já budu moct navštívit Cynthiin podkrovní byt s výhledem na záliv. Stejně jako její pračku jsem potřebovala i její moudrá slova.

„Něco ti vysvětlím,“ začala, když se moje kalhotky už praly (anonymní v tom čistě americkém prostředí! Miluju ministerstvo zahraničních věcí!). Otevřela obrovitánský pytel slaných kukuřičných chipsů z vojenské základny a položila ho na konferenční stůl mezi námi. „Co se týče hygieny a intimních oblastí, v Neapoli určité věci radši *nezmiňuj*. Místní lidé si především *musejí* myslet, že používáš bidet. Kdybys měla vlastní byt a někdo z hostů by si u tebe chtěl odskočit, dala bys mu jeden čistý ručník na ruce a druhý pro bidet. Když ti na návštěvě nabídnou druhý ručník pro bidet, *neříkej*: ‚Ne, díky, ten nepotřebuju.‘ Takhle by ses přiznala k tomu, že jakožto Američanka bidet nepoužíváš.“

„Ale já ho vážně nepoužívám!“

„*To nesmí vědět.* Taky si musejí myslet, že používáš zvláštní *detergente intimo* – mýdlo pro intimní hygienu čili gel na číču, jak tomu říkám já. A že se potom osušíš ručníkem pro bidet.“

Její varování přišlo moc pozdě. S hrůzou jsem si vzpomněla, že jen několik dní předtím, když mi Raffaella podávala dva ručníky, jelikož jsem se chystala jít na záchod, jsem skutečně vesele nadhodila: „Jeden úplně stačí! Použiju ho na obě ruce!“

„Copak oni nechápu, že to zvládne toaletní papír, pokud ho tedy použijí správně?“ Pokud ne, nemohla bych je třeba zrovna já poučit o této možnosti, kterou Angličané nazývají všemocný toaletní papír?

„Ne.“ Cynthia se mnou měla opravdu trpělivost. A jakou! „Používání papíru jim připadá nechutné. Jestli se po tom, co jdeš *cacca*, neomyješ zvláštním mýdlem, spadáš do kategorie zvířat a tuláků.“

Chroupaly jsme chipsy a já jsem jí přitom pověděla víc o Salvovi a Avalloneových. Vyprávěla jsem jí, jak vždycky po večeri v Denze se jdu s umělohmotnou telefonní kartou ve zpoceně ruce po mramorovém schodišti k veřejnému telefonu a nervy se mi zklidní až potom, co se na druhé straně ozve Salvovo radostné „*Eh, Pagnottella!*“ V tónu jeho hlasu a v troubení klaksonu jeho červeného fiátku, v kterém mě vyzvedával, aby mě zavezl na jídlo ke své mámě, jsem slyšela: *Jsi ženská, jsi krásná a plná zdravých lidských chutí.* Během dospívání v Americe jsem se naučila spoustu věcí, ale tahle mi chyběla. Celé moje tělo toužilo tom, jak jsem se s tímhle klukem cítila.

Jak jsem se do Salvatora zamilovávala, zároveň jsem se obávala negativních předsudků, které o italských mužích panovaly. Všichni jsou přece machové, co svým přítelkyním zahýbají, ne? Cynthia byla sice nezadaná, ale na akcích na konzulátu jsem ji vídala s různými pohlednými Neapolitány.

„No a je to šprt?“ zeptala se.

To jsem nevěděla. Vždyť je to Ital, a co já vím, jak vypadá italský šprt? Moc kulturních ukazatelů jsem vysledovat nedokázala. Jak se obléká? Jako Ital. Jak se vyjadřuje? Jako Ital. Neuměla jsem ho nijak ohodnotit ani pořádně popsat.

„Protože jestli si chceš začít něco s Italem, *musí* to být šprt. Všichni ostatní jsou úlisní a slizcí děvkaři. Pěkní, a navíc okouzlující, jsou jedině šprti. Věř mi.“

„Bydlí u rodičů a pořád se učí,“ nadhodila jsem.

„To je dobré znamení.“

Zanedlouho nato zapípala pračka a já jsem Cynthii poděkovala.

Když jsem byla na odchodu, položila mi ruku na rameno a zeptala se mě: „Vážně se ti líbí, zlato?“

Nebyla jsem si úplně jistá, do čeho se vlastně zamilovávám. Jsem zblázněná do něj, do jeho rodiny, nebo do obojího? Začínalo mi ale docházet, že dát tomu přesný název a přiřadit to k určité kategorii v mém mozku možná není zas tak důležité. Možná stačí, že jsem dobře krmená a milovaná, a zbytek se ukáže. Luciano De Crescenzo, neapolský filozof, kdysi prohlásil, že kdyby chtěl Pánbůh vzít všechny z Neapole do nebe, mohl by jen zatáhnout za šňůru na prádlo a s ní by přišlo i celé město, protože všechny budovy v Neapoli jsou propojené nataženými prádelními šňůrami.

Moje intimní róby se sice vypraly v obří americké pračce, ale obrázek De Crescenzových neapolských prádelních šňůr vystihoval spojení, která se utvářela v mém srdci, mnohem lépe.

